

útját is megértéssel egyengette. Nagyon érdekes drámatörténeti sorozatokat rendezett, több éven át, idény kezdetén, megszólaltatva Bessenyeitől kezdve sok méltatlanul mellőzött magyar író. Paulay kitűnő szeme látta meg az addig csakis könyvdramának tartott — s a nagyközönség által bizony alig ismert — »Ember tragédiája« színpadi értékét, s nem törődve a szándéka ellen előzőleg fölsorakoztatott aggodalmakkal és elriasztásra szánt intelmekkel, szinte elképzelhetetlen diadallal színpadra rendezte és vitte Madách költői remekét. Paulay mutatta be először színpadon Vörösmarty félszázaddal előbb írt bájos vígjátékát, a »Csongor és Tündé«-t. Csiky Gergely a Paulay-korszakban fejlődött ritka népszerű szerzővé s óriási diadalai Paulay számára is babért jelentettek. Az idegen klasszikusok is kellő figyelemben részesültek a Paulay-korszak alatt a Nemzeti Színházban. Shakespeare egyik legmulatságosabb vígjátékát, a »Vízkereszt«-et, Paulay adatta elő magyar színpadon először, »Cymbeline«-t is, ezt az érdekes regényes drámát a Nemzeti Színház szintén Paulay alatt mutatta be. Molière több darabjának: a »Férjek iskolája«-nak, az »Urhatnám polgár«-nak, »A nők iskolája bírálatá«-nak elővételét is a százkezü Paulaynak lehetett köszönni, ki Sophoklest és Plautust, Calderont és Racine-t is nagy hatással szólaltatta meg, s Beaumarchais-nak általa fordított híres »Figaro házassága«-val különösen nagy diadalt szerzett a sok nehéz feladatra hivatott és kötelezett Nemzeti Színház együttesének. A modern francia darabok iránti előszeretete a színháznak már előbbi évek sikereiben gyökerezett. Ujságok hasábjain már a 60-as évek alatt nem egy felszólalás történt a francia színművek túlzott felkarolása ellen, miután azonban Paulay rendezői és igazgatói működése idején nagyszerű virágzása volt a színpadon a gall szellemnek, az immár öregedni kezdő ifjabb Dumas és Augier is ragyogtatván még néhány új darabjukban tehetségüket s melllettük Sardou, Pailleron, Bisson és társaik is sikert sikerre halmozván: nem csoda, ha Paulay ki akarta használni az eme kitűnő francia darabokban rejlő vonzóerőt s műsorában igen nagy teret juttatott nekik, pompásabbnál pompásabb estéket sze-

rezve velük a Nemzeti Színház új és viszszahódított közönségének. Igaz, hogy nagyszerű gárda állott rendelkezésére a színház személyzetében, melynek legelső rendű tagjai: Szigeti József és Felek, Ujházi és Vízváry, Nagy Imre, Náday és Halmi, az akkor feltűnt fiatal Mihályfi Károly, a nők közül Prielle Kornélia és Szathmáryné, Jászai Mari és Helvey Laura, Molnárné Kocsisovszky Borcsa s a legifjabb nemzedékből Márkus Emilia, Csillag Teréz és Fáy Szeréna voltak. A kiváló tehetségeknek ilyen gazdagsága az első nagy nemzedék óta nem volt a színházban. Hogy azonban ezekből a talentumokból olyan művészi együttes kovácsolódott össze, amilyen egész Európában kevés volt, s amely a Théâtre Français színvonalára emelte Nemzeti Színházunkat, annyira, hogy a 80-as években még Molière-előadásaink is vetekedtek tükéletesség dolgában a Français-beliéssel — az a Paulay-korszaknak soha el nem muló dicsősége, s jelentékeny részben a Paulay vezető szelme és rendező-keze felejtethetetlen munkájának volt köszönhető. Az első híres gárda nagyjai — Szentpétery és Megyeri, Egressy és id. Lendvay, László és Fancsy, Laborfalvi Róza és Lendvayné Hivatal Anikó — a művészi egyéniséget illetőleg bizonyára nem állottak hátrább a 80-as évek fényes színész-csapatának hőseinél. De az összjáték jelentősége azelőtt még nem domborodott annyira ki, sikerének titka sem volt eléggé ismeretes és a nagy tehetségekben jelentkező fényes csillagok még inkább csak magukban ragyogtak a színpadon, sokszor nagyon is sűrű és elmosódó környezetükben. Paulay volt valójában az első színház-igazgató, akinek jó szeme és erős keze keresztül tudta vinni az egyes szereplők játékának igazán művészi összeegyeztetését és kiegyenlítését, az előadás egyes részleteinek megfelelő kiállítását és szükséges letompítását. A Paulay együttesében a legkiválóbb szereplők sem játszottak kizárólag a maguk kezére és dicsőségére, s a jól fegyverezett közepeszerű színjátékosok is nem csekély mérvben járultak hozzá az egyöntetű előadások sikeréhez. Ez volt a Paulay-korszak egyik legjellegzetesebb vonása, színészettörténeti nevezetes jelentősége és soha eléggé nem dicsérhető halhatatlan érdeme. (sz. k.)